

D.E.U. br. 21 / 050

HRVATSKI SABOR

Odbor za zaštitu okoliša i prirode

KLASA: 022-03/22-01/120

URBROJ: 6521-29-23 -

Zagreb, 30. ožujka 2023.

ODBOR ZA EUROPSKE POSLOVE

g. Domagoj Hajduković, predsjednik

Predmet: Mišljenje o Stajalištu Republike Hrvatske o Prijedlogu direktive Europskog parlamenta i Vijeća o zaštiti osoba uključenih u javno sudjelovanje od očito neosnovanih ili zlonamjernih sudskih postupaka („strateške tužbe protiv javnog sudjelovanja“) (EU) 2022/0117, D.E.U. br. 21/050

Odbor za zaštitu okoliša i prirode Hrvatskoga sabora razmotrio je, na 44. sjednici održanoj 30. ožujka 2023. godine, Stajalište Republike Hrvatske o Prijedlogu direktive Europskog parlamenta i Vijeća o zaštiti osoba uključenih u javno sudjelovanje od očito neosnovanih ili zlonamjernih sudskih postupaka („strateške tužbe protiv javnog sudjelovanja“) (EU) 2022/0117, koje je Odboru za zaštitu okoliša i prirode sukladno članku 154. stavku 1. Poslovnika Hrvatskoga sabora dostavio Odbor za europske poslove, aktom od 14. ožujka 2023. godine.

Stajalište RH Hrvatske o ovom Prijedlogu direktive usvojila je Koordinacija za unutarnju i vanjsku politiku Vlade Republike Hrvatske Zaključkom KLASA: 022-03/23-07/80, URBROJ: 50301-21/06-23-2 na sjednici održanoj 28. veljače 2023. godine.

Stajalište Republike Hrvatske obrazložila je državna tajnica Ministarstva pravosuđa i uprave te istaknula da je, uvažavajući napredak u raspravi, RH dopunila i izmijenila Stajalište RH iz srpnja 2022. godine.

U Stajalištu se navodi da je raširenost SLAPP-ova u nekim državama članicama utvrđena kao razlog ozbiljne zabrinutosti u okviru izvješća o vladavini prava za 2020. i 2021. godinu. Komisija je 3. prosinca 2020. objavila akcijski plan za europsku demokraciju u kojem je najavila niz mjera za jačanje slobode medija i medijskog pluralizma, uključujući inicijativu za SLAPP-ove i preporuku o sigurnosti novinara. Ujedno se Strategijom za jačanje primjene Povelje EU o temeljnim pravima između ostalog utvrđuju mjere za potporu organizacijama civilnog društva i aktivistima za ljudska prava te njihovu zaštitu. Nadalje, Akcijski plan EU-a za ljudska prava i demokraciju za razdoblje 2020.-2024. doprinosi sigurnosti i zaštiti novinara i medijskih djelatnika u cijelom svijetu. Ujedno se u Komunikaciji o suzbijanju kaznenih djela protiv okoliša EK obvezala da će prijedlog zakonodavstva protiv zlorabe sudskih postupaka protiv novinara i boraca za ljudska prava uključivati borce za zaštitu okoliša. EK usvojila je Preporuku (EU) 2022/758 u travnju 2022. o zaštiti novinara i boraca za ljudska prava uključenih u javno sudjelovanje od očito neosnovanih ili zlonamjernih sudskih postupaka. RH je u skladu s traženjima iz točaka 25. i 29. Preporuke imenovala kontakt točku za prikupljanje i razmjenu informacija o organizacijama koje pružaju smjernice i potporu osobama koje su mete očito neosnovanih ili zlonamjernih sudskih postupaka protiv javnog sudjelovanja, a Ministarstvo pravosuđa i uprave je određeno kao tijelo odgovorno za koordinaciju informacija i izvješćivanje.

Cilj je predložene Direktive zaštititi mete SLAPP-ova i spriječiti daljnje širenje te pojave u EU. Uobičajene su mete SLAPP-ova novinari i aktivisti za ljudska prava, članovi akademske zajednice i istraživači. Buduća Direktiva trebala bi se primjenjivati na sve vrste pravnih zahtjeva ili postupaka građanske ili trgovačke naravi s prekograničnim implikacijama bez obzira na vrstu suda. Tuženicima bi se osigurala postupovna jamstva: zahtjev za osiguranje za pokrivanje troškova postupka ili troškova postupka i naknade štete, zahtjev za rano odbacivanje očito neosnovanog sudskog postupka, zahtjev za pravne lijekove protiv zlonamjernih sudskih postupaka (naknada

troškova postupka, naknada štete i novčane kazne) ili sve u isto vrijeme (članci 5., 6., 7., 8. i 9.). Sudovi bi imali mogućnost izricanja novčanih kazni što bi stvorilo odvraćajući učinak kod potencijalnih tužitelja od pokretanja zlonamjernih sudskih postupaka protiv javnog sudjelovanja. Takve bi novčane kazne trebale biti razmjerne utvrđenim elementima zlorabe. Prijedlog direktive osigurava mogućnost da, kada se pokrene zlonamjerni sudski postupak protiv fizičke ili pravne osobe s domicilom u državi članici zbog javnog sudjelovanja, ta osoba može pred sudom države u kojoj ima domicil tražiti naknadu štete i naknadu troškova postupka pred sudom treće zemlje bez obzira na domicil tužitelja u sudskom postupku u trećoj državi (članak 18.).

Republika Hrvatska podržava donošenje Direktive i ciljeve koji se njome žele postići. Smatra da novinari imaju bitnu ulogu u olakšavanju javne rasprave i prenošenju informacija, mišljenja i ideja. Stoga se moraju propisati instrumenti koji bi osiguravali da građani imaju pristup različitim stajalištima u europskim demokracijama. U takvom pristupu borbi protiv organiziranog kriminala, korupcije i ekstremizma ključnu ulogu imaju istraživački novinari koji se suočavaju sa sve većim brojem napada i uznemiravanja.

RH je stava da je potrebno osigurati postupovna jamstva primjenjiva u predmetima s prekograničnim implikacijama, koja se očituju u povećanoj zaštiti od izloženosti tuženika u SLAPP tužbama, čak i u parnicama pokrenutima u trećim državama.

Nadalje, RH smatra da je potrebno očuvati ravnotežu između ranog odbacivanja očito neosnovanih tužbi i prava na učinkovit pristup pravosuđu. Postizanje pravične ravnoteže između ovih dviju komponenata ključni je element u nastojanju zaštite slobode govora. Pri tome je važno isključiti mogućnost pravne zaštite onih tuženika koji namjerno šire dezinformacije isključivo u svrhu nanošenja štete nečijem ugledu

Iako Republika Hrvatska iskazuje zadovoljstvo Prijedlogom direktive, smatra kako je nužno dodatno regulirati određena područja kako bi se isti lakše implementirao u hrvatski pravni poredak pa u tom smislu aktivno i konstruktivno sudjeluje u radu radne skupine.

RH ukazuje na niz otvorenih pitanja i prijedloga izmjena i dopuna vezano uz odredbe članka 4. (pitanja s prekograničnim učincima), članka 6. (naknadne izmjene tužbenog zahtjeva ili podneska), članka 7. (instituti intervencije treće strane), članka 8. (instituti osiguranja), članka 9. (instituti ranog odbacivanja tužbe), članka 14. (novo uređenje naknade troškova postupka) te članka 16. (instituti novčane kazne).

U raspravi na Odboru traženo je pojašnjenje je li za iznesen konkretan primjer pokrenutih tužbi od strane gradonačelnika protiv novinarke riječ o SLAPP-u. Državna tajnica, ne ulazeći u konkretan primjer, načelno je naglasila kako utvrđivanje je li riječ o takvoj vrsti tužbe podrazumijeva sudski postupak. Na sudu je da prepozna, a u čemu bi mu trebala pomoći ova Direktiva za koju se do ljeta očekuje opći pristup i dogovor država članica o temeljnim minimalnim zajedničkim standardima.

Članica Odbora iz reda javnih, znanstvenih i stručnih djelatnika i članica Zelene akcije istaknula je važnost predložene Direktive za aktiviste za ljudska prava i okoliš te novinare. Naglasila je da su okolišni aktivisti izrazito izloženi SLAPP tužbama te da se nažalost posljednjih nekoliko godina uočava taj trend u RH. Uočava da je u Stajalištu RH istaknuta uloga novinara, ali međutim ispuštena cijela jedna grupa aktivista za ljudska prava. Problematizirala je da se u RH vodi jako puno postupaka od strane nekog vrlo moćnog protiv novinara radi napisane riječi ili protiv nekog aktiviste/aktivistkinje radi neke kampanje. Riječ je o postupcima koji su izrazito skupi i opterećujući za tuženike, posebice kada se postupci dugo vode što često uključuje odlaske na ročišta u druge gradove od mjesta stanovanja, angažiranje odvjetnika u kaznenom postupku za odgovornu osobu iz organizacije. Izrazila je stav kako bi Stajalište RH trebalo ići u smjeru angažmana da se neki mehanizmi počnu ugrađivati kako bi sud vrlo rano mogao prepoznati da se radi o SLAPP-u. Ovdje je riječ o velikom trudu i edukaciji sudaca, ali to je bilo iskustvo i drugih zemalja. Potrebno ocjenjuje još veći angažman na zaštiti slobode govora, slobode javnog djelovanja i aktivizma. Stoga je ključno krenuti u izmjene propisa, prvenstveno Zakona o parničnom postupku, ali i druge zakone. Ovdje je izdvojila primjer članka 171. Zakona o zaštiti okoliša (NN br. 80/13, 153/13, 78/15, 12/18 i 118/18) za koji niz godina upozoravaju da bi se trebao brisati jer odvraća od toga da se traže

informacije, sudjeluje u postupcima i u konačnici pristupa pravosuđu u pitanjima okoliša. Naime, ocjenjuju da ovakva odredba daje ideju svakome tko traži dozvolu i sudjeluje u nekom postupku ili čeka odobrenje studije da tuži aktivistu/aktivistkinju, građana koji je pokrenuo neki postupak.

U nastavku rasprave naglašeno je kako u važećoj zakonodavnoj regulativi imamo regulirano objesno parničenje, ali da očito obrasci nisu dovoljno definirani da bi ga mogli na vrijeme prepoznati. Ocijenjeno je da će veći dio predstavljati implementacija Direktive u domaće zakonodavstvo budući da će ona biti kompromisne naravi, dok će se implementacijom trebati uvažati konkretna situacija u državi članici.

Nadalje je u raspravi upozoreno na pojavu novog momenta u RH odnosno tužbi koje dolaze iz primjerice jakih gospodarskih krugova protiv novinara, nekad aktivista i koje idu na naknade štete za povredu prava osobnosti tvrtke. Istaknuto je kako navedeno evidentno predstavlja SLAPP tužbe. Naglašeno je da je riječ o posezanju za novom strategijom budući da su u našoj dosadašnjoj praksi kod povrede prava osobnosti tvrtke i iznosi naknade štete daleko veći nego u slučajevima povrede prava osobnosti fizičke osobe. Prema tvrdnjama novinara radi se o odštetnim zahtjevima koji su uglavnom veći od 100.000 kuna i koje moraju osobno platiti. Izražen je stav kako implementacija ove Direktive mora pokriti i navedene slučajeve budući da se radi o rastućem trendu.

Nadalje je dan osvrt na stav koji je izražen vezano uz odredbe Direktive kojima je reguliran institut intervencije treće strane. Između ostalog u Stajalištu RH navodi se kako postoji mogućnost da potpora nevladinih organizacija tuženiku u postupku pred sudom može dovesti do odugovlačenja postupka, što nije cilj ovog Prijedloga direktive, a ne postoje zapreke da nevladine organizacije pruže podršku tuženiku, ali izvan formalnog pristupa. Istaknuto je kako je dosadašnja praksa, kroz primjenu Zakona o suzbijanju diskriminacije, pokazala da su nevladine organizacije, udruge, strukovna udruženja (primjerice Hrvatsko novinarsko društvo, Sindikat novinara i sl.) u ulozi umješaka doprinijeli efikasnosti postupka. Ocijenjeno je kako navedeno može doprinijeti ubrzanju i efikasnosti postupka jer umješaci osiguravaju određene informacije sudu kojima on nužno ne mora raspolagati. Stoga se drži potrebnim podržati institut intervencije treće strane.

Nadalje se raspravljalo i o stavu izraženom u Stajalištu RH vezano uz institut osiguranja. U tekstu Stajališta RH navedeno je kako nije razvidno u kojem trenutku bi sud zatražio takvo osiguranje te da ukoliko ga zatraži na početku postupka, bez provedenih dokaznih radnji tužitelj može tvrditi da je sud pristran. Istaknuto je kako bi možda trebalo razmotriti da se navedeno ograniči do početka glavne rasprave te da se na pripremnim ročištima utvrdi radi li se kada je riječ o troškovima o nekom riziku za drugu stranu.

Iznesena su određena mišljenja vezano uz razliku između troškova postupka i naknade štete obzirom da tuženik ne mora podnijeti protutužbu za naknadu štete u ovom postupku već to može učiniti u drugom postupku nakon završetka ovog postupka. Izraženo je mišljenje kako bi trebalo razmotriti hoće li naša nacionalna rješenja ići u smjeru adhezije odnosno da se umjesto dva odvojena postupka koji onda stvaraju dodatan teret uvede mogućnost protutužbe unutar same tužbe. Istaknuto je kako je navedeno u konačnici i dobar instrument odvratanja od objesnog parničnja. Ujedno je podržano mišljenje izrečeno u prethodnom dijelu rasprave da bi institut objesnog parničnja trebalo iskoristiti za afirmaciju ove Direktive. Također je istaknuto da bi pri daljnjoj razradi trebalo uzeti u obzir kriterije koje je razvio Europski sud za ljudska prava u Strasbourgu pri tumačenju članka 10. Europske konvencije o ljudskim pravima kojim je uređeno pravo na slobodu izražavanja. Naime, radi se o dobro razrađenim kriterijima i praksi suda koja može poslužiti pri definiranju načina primjene.

Vezano uz institut novčane kazne naznačeno kako ovdje možemo koristiti institut objesnog parničnja te razmotriti kako navedeno ugraditi.

U raspravi je također istaknuto da, kada je riječ o ovakvim tužbama, ne bi trebalo zapostaviti političare, saborske zastupnike koji djeluju u javnom prostoru budući da postoje slučajevi u praksi i njihove neosnovane izloženosti. Istaknuto je kako je trenutno aktivno nekoliko tužbi protiv saborskih zastupnika zbog izrečene riječi i političke ocjene (a kojima se ide na povredu prava osobnosti tvrtke). Naglašeno je kako se na ovaj način stvara pritisak na određene političare da ne

govore o nezakovitostima, korupciji ili određenoj društvenoj šteti koju određene tvrtke po njihovom mišljenju čine.

Nakon provedene rasprave Odbor za zaštitu okoliša i prirode Hrvatskoga sabora, sukladno članku 152. stavku 2. Poslovnika Hrvatskoga sabora većinom glasova (6 glasova „za“ i 1 glas „suzdržan“) je utvrdio sljedeće:

MIŠLJENJE

Odbor podržava Stajalište Republike Hrvatske o Prijedlogu direktive Europskog parlamenta i Vijeća o zaštiti osoba uključenih u javno sudjelovanje od očito neosnovanih ili zlonamjernih sudskih postupaka („strateške tužbe protiv javnog sudjelovanja“) (EU) 2022/0117

Za izjavitelja na sjednici Odbora za europske poslove određena je Sandra Benčić, predsjednica Odbora.

PREDSJEDNICA ODBORA

Sandra Benčić

